

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ
СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО
СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ**

Монографія

За редакцією *Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової*

Харків
«Право»
2015

УДК 316.422
ББК 60.5,32
К65

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Науково-дослідного інституту правового забезпечення
інноваційного розвитку Національної академії правових наук України
(протокол № 10 від 11 листопада 2015 р.)*

Рецензенти:

О. І. Процевський, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;

І. В. Венедіктова, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Колектив авторів:

К. М. Андріюченко, м. н. с. – підрозд. 4.3;

Ю. Є. Атаманова, д-р юрид. наук, доц. – підрозд. 4.4 (у співавт.);

Ю. В. Бистрова, канд. наук із соціальних комунікацій, м. н. с. – підрозділи 3.3, 6.1, 6.3;

С. М. Глинянський – підрозд. 3.1 (у співавт.);

С. М. Іванов, канд. техн. наук, доц., с. н. с. – підрозд. 3.1 (у співавт.); підрозд. 3.2; підрозд. 6.2 (у співавт.);

В. В. Карасюк, канд. техн. наук, доц. – підрозд. 6.2 (у співавт.);

Г. П. Клімова, д-р філос. наук, проф., п. н. с. – вступ; підрозділи 1.1, 5.1, 5.3;

С. М. Прилишко, д-р юрид. наук, проф., п. н. с. – підрозд. 4.2; підрозд. 6.2 (у співавт.);

О. О. Осадько, м. н. с. – підрозд. 4.4 (у співавт.);

О. В. Шаповалова, д-р юрид. наук, проф. – підрозд. 1.2;

Л. С. Шевченко, д-р екон. наук, проф., с. н. с. – підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 5.2;

І. І. Чайка, м. н. с. – підрозд. 5.4;

А. М. Юшко, канд. юрид. наук, доц., с. н. с. – підрозділи 1.3, 4.1

Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні : монографія / кол. авт.: Г. П. Клімова, С. М. Іванов, Л. С. Шевченко та ін. ; за ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. – Х. : Право, 2015. – 452 с.

ISBN 978-966-458-961-8

У монографії здійснено комплексний соціально-правовий аналіз інноваційного суспільства і розглянуто умови його становлення в Україні. Зосереджено увагу на окремих аспектах законодавчого забезпечення інноваційного розвитку українського соціуму. Досліджено вплив соціальних інновацій, які обумовлені соціокультурними умовами, на процес становлення інноваційного суспільства в Україні.

Розраховано на науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів і всіх тих, хто цікавиться проблемами становлення інноваційного суспільства в Україні.

УДК 316.422
ББК 60.5.32

© Клімова Г. П., Іванов С. М.,
Шевченко Л. С. та ін., 2015
© Видавництво «Право», 2015

ISBN 978-966-458-961-8

ЗМІСТ

Вступ.....	5
------------	---

Розділ I ІННОВАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ

1.1. Інноваційне суспільство – новий історичний етап цивілізаційного розвитку.....	8
1.2. Основні напрями державної політики у сфері становлення інноваційного суспільства в Україні.....	40
1.3. Законодавче забезпечення інноваційного розвитку українського суспільства.....	69

Розділ II ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ СТАНОВЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

2.1. Інноваційна діяльність та інноваційна модель соціально-економічного розвитку: Україна на тлі світових процесів	103
2.2. Стратегічне управління інноваційними процесами на підприємстві	122
2.3. Державна підтримка інтелектуальної власності в Україні	142

Розділ III НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС – ОСНОВА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

3.1. Особливості стратегії інноваційного розвитку науки в сучасних умовах	161
3.2. Наноіндустрія як найважливіша умова становлення інноваційного суспільства в Україні	181
3.3. Інформаційне забезпечення інновацій: соціально-комунікаційний контекст аналізу.....	202

Розділ IV
ВПЛИВ ПРАВОВИХ ІННОВАЦІЙ НА СТАНОВЛЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

4.1. Інновації у сфері правового регулювання праці	215
4.2. Теоретико-правові засади організаційно-правових форм соціального забезпечення в умовах становлення інноваційного суспільства в Україні.....	248
4.3. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві: інноваційні підходи до аналізу	259
4.4. Дотримання ділової репутації, честі та гідності працівника як запорука розвитку інноваційної особистості.....	283

Розділ V
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ВИЩОЇ ОСВІТИ –
ВАЖЛИВІША УМОВА СТАНОВЛЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

5.1. Формування інноваційного клімату як основний фактор інноваційного розвитку ВНЗ.....	303
5.2. Автономія університету як головний економічний пріоритет інноваційного розвитку вищої школи України.....	327
5.3. Якість вищої освіти у аспекті інноваційного розвитку вищої школи України	355
5.4. Дослідницький університет в інноваційному суспільстві знань	374

Розділ VI
ФОРМУВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ ІННОВАЦІЙНОЇ
ОСОБИСТОСТІ ЯК СУБ'ЄКТА СТАНОВЛЕННЯ
ІННОВАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

6.1. Креативна компетентність особистості: зміст та основні напрямки формування у вищій школі.....	396
6.2. Інноваційне інформаційно-комунікативне освітнє середовище у вищій школі.....	407
6.3. Інноваційні методи навчання у вищій школі України	426
Список праць авторів.....	439

електронної бібліотеки раритетних видань, реалізувати заходи щодо широкого доступу комп'ютерного комплексу університету до інформаційно-аналітичних систем правової інформації як в Україні, так і за кордоном, адже тільки завдяки цьому можна буде досягти поставленої мети – забезпечити підготовку високоякісних фахівців у галузі права, яких так потребує сучасна правова європейська держава.

6.3. Інноваційні методи навчання у вищій школі України

Головний вектор сучасного розвитку вищої освіти в Україні визначається загальним спрямуванням вітчизняної вищої школи на входження в загальноєвропейський і світовий освітній простір, гармонізацію національних і міжнародних стандартів вищої освіти в контексті Болонського процесу та кредитно-трансферної системи навчання. В умовах сьогодення вища освіта вимагає від науково-педагогічних працівників опанування і впровадження інноваційних методів навчання й викладання, заснованих на мультимедійних, інформаційних програмах, системах передання знань. В аналітичній доповіді ЮНЕСКО «Сталий розвиток після 2015 р.» зазначено, що у нову інформаційну епоху саме вища освіта має стати основоположним елементом прогресу, а інновації у різних сферах суспільної діяльності повинні містити в собі високий динамізм, швидку зміну знань, інформації, технологій¹. Отже, підвищується соціальне значення держави у забезпеченні доступу до якісної освіти, високого рівня знань, можливості набуття відповідних вмінь, компетенцій через надання вишам академічної мобільності й свободи.

Закон України «Про вищу освіту» серед основних завдань вищих навчальних закладів передбачає «забезпечення органічного поєднан-

¹ Программа устойчивого развития на период после 2015 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_221646.pdf (дата звернення: 05.02.2015). – Заголовок з екрана.

ня в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності»¹. Крім того, більшість законодавчих документів, національних програм стосовно вищої освіти наголошує на недопущенні зниження якості освіти, падіння рівня знань; моральному старінні методів і методик навчання. Саме суспільне консенсусне розуміння того, що освіта – це один із головних факторів інноваційного розвитку суспільства, дає сьогодні поштовх до стратегічного вирішення завдань і забезпечення системного реформування національної вищої школи, адекватної модернізації та інтеграції її до європейського економічного, культурного та інформаційного простору.

З огляду на сказане вважаємо, що в сучасному освітньому процесі проблема інноваційних методів навчання залишається однією із актуальних у світовій педагогічній і науково-дослідній діяльності. Однак в умовах трансформаційних змін у вищій школі потребують постійного ретельного вивчення та науково-практичного обґрунтування питання кращого досвіду інноваційної освітньої діяльності; характеристики змісту інтерактивних форм навчання, специфіки їх використання у вищих навчальних закладах; індивідуалізовані, командні, проектні технології отримання знань, інформаційно-комунікаційні засоби навчання, он-лайн освіта та інші нововведення.

Сутність впровадження інноваційних процесів у технології і методи вищої освіти стали об'єктом вивчення як зарубіжних, так і українських учених. Наукові дослідження А. М. Алексюка, І. І. Доброскок, Г. П. Клімової, Г. П. Коцури, С. О. Нікітчиної, В. Г. Кременя, В. В. Ільїна, С. В. Пролєєва, М. В. Лисенка, П. Ю. Сауха та ін. присвячені загальнотеоретичним і науково-практичним проблемам інноваційної парадигми у вищій школі, окремим сучасним формам і технологіям навчання, досвіду та перспективам їх використання в освітній практиці². Технологіям управління якістю нової вищої освіти, що базу-

¹ Про вищу освіту [Текст] : Закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII // Офіц. вісн. України. – 2014. – № 63. – Ст. 1728.

² Алексюк, А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія [Текст] : підручник / А. М. Алексюк ; Міжнар. фонд «Відродження». – К. : Либідь, 1998. – 558 с. – (Програма «Трансформація гуманітарної освіти в Україні»); Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи [Текст] : монографія / П. Ю. Саух [та ін.] ; ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 443 с.; Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі [Текст] : моно-

ються на інтегративному застосуванні системних і квалітологічних підходів та інноваційних дидактичних засобів підготовки фахівців нового часу, присвячено праці М. М. Булинського, М. І. Потєєва, В. А. Федорова, Є. Д. Колегова. Аналіз вітчизняної наукової літератури показав, що у центрі уваги переважної більшості публікацій аналіз інноваційних технологій і методів навчання. Зокрема, А. Алексюк, Р. Гуревич, А. Павленко і С. Стешенко, М. Кадемія, І. Богданова та ін. досліджують питання впровадження інновацій у навчальний процес та в освіту в цілому. Багато авторів зазначає, що основні інноваційні напрями в навчанні пов'язані з необхідністю вдосконалення традиційного педагогічного процесу (модернізація, модифікація, раціоналізація); трансформації існуючого традиційного освітнього процесу, тобто радикальних перетворень та комплексних видозмін.

Натомість дослідники проблем педагогічної інноватики О. І. Абдалова, О. Ю. Ісакова, О. В. Василенко, І. О. Галиця і О. С. Галиця, В. В. Докучаєва, О. В. Фатхутдінова та ін. розуміння нового в освітньому процесі співвідносять із такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне, передове¹. Світовим трендом у сфе-

графія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.] ; Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Переяслав-Хмельницький : Вид-во С. В. Карпук, 2008. – 284 с.; Климова, Г. П. Образование в контексте цивилизационного развития [Текст] : монографія / Г. П. Климова. – Харьков : Вапнярчук Н. Н., 2007. – 248 с.; Климова, Г. П. Парадигмальні концепції інноваційного розвитку вищої освіти України / Г. П. Климова // Право та інновації. – 2015. – № 1. – С. 11–18; Лисенко, М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / М. В. Лисенко. – К., 2013. – 16 с.; Феномен інновації: освіта, суспільство, культура [Текст] : монографія / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролеєв [та ін.] ; Ін-т обдар. дитини АПН України. – К. : Пед. думка, 2008. – 471 с.

¹ Абдалова, О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст] / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 12. – С. 52; Василенко, О. В. Організація самостійної роботи студентів заочної форми навчання вищих навчальних закладів юридичного профілю [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Василенко. – К. : Наук. світ, 2008. – С. 9; Галиця, І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища школа. – 2011. – № 1. – С. 105; Докучаєва, В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. В. Докучаєва. – Луганськ, 2007. – С. 13; Фатхут-

рі освіти стають відкриті он-лайн курси MOOCs та медіаосвіта. Автори наголошують на тому, що впровадження нових технологій навчання та досконале оволодіння ними вимагають певної внутрішньої готовності як викладачів, так і здобувачів вищої освіти до серйозних перетворень, що відповідають умовам швидкозмінного інформаційного суспільства¹.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» інновації – це новостворені і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що суттєво покращують структуру та якість виробництва і соціальної сфери. Проблеми інноваційних технологій і методів навчання в сучасній вищій освіті актуальні, оскільки посилилася тенденція до гуманізації і гуманітаризації змісту технічної освіти, ліцензовано нові навчальні дисципліни і, як наслідок, зросла потреба в науково-педагогічних працівниках, які змогли б забезпечити інноваційний підхід до реалізації цих тенденцій під час навчально-виховного процесу. Показово, що викладачі отримали можливість створювати і втілювати власні інноваційні методики.

Поняття «освітньо-навчальні інновації» використовується в різних педагогічних процесах для визначення адекватних механізмів впливу, поєднаних в одну програму, яка охоплює всі напрями трансформації вищої школи. Так, категоріальне наповнення інновації у сфері освіти можна, на наш погляд, спроектувати на дуальний контекст, зокрема, розглядати його як процес, який полягає в масштабній або частковій зміні системи освіти і відповідної діяльності, та готовий продукт, тобто очікувані результати. У діяльнісному аспекті інноваційними слід вважати оригінальні, новаторські способи та прийоми педагогічних дій і засобів. Отже, інноваційне навчання – це постійне прагнення до переоцінки цінностей, збереження тих із них, які мають неза-

дінова, О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства [Текст] / О. В. Фатхутдінова // Гуманітар. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. – 2012. – Вип. 48. – С. 37.

¹ Абдалова, О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст] / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанцион. и виртуал. обучение. – 2014. – № 12. – С. 53; Higher education The attack of the MOOCs [Текст] // The Economist. – 2013. – July 20th.

перечне значення, і відкидання тих, що вже застаріли¹. Інновації в навчанні пов'язані з активним процесом створення, поширення нових методів і засобів (нововведень) для вирішення дидактичних завдань підготовки фахівців у гармонічному поєднанні класичних (традиційних) методик та результатів творчого пошуку, застосування нестандартних, прогресивних технологій, оригінальних дидактичних ідей і форм забезпечення освітнього процесу².

Отже, освітні інновації характеризуються цілеспрямованим процесом часткових змін, що ведуть до модифікації мети, змісту, методів, форм навчання, способів і стилю діяльності, адаптації освітнього процесу до сучасних вимог часу і соціальних запитів ринку праці. У той же час впровадження й утвердження нового в освітній практиці зумовлене позитивними трансформаціями, тобто повинні стати засобом вирішення актуальних завдань для конкретного навчального закладу і витримати експериментальну перевірку для остаточного застосування інновацій. Передусім це має полягати: у сучасному моделюванні, організації нестандартних лекційних, практичних, семінарських занять; індивідуалізації засобів навчання; використанні кабінетного, групового і додаткового навчання; факультативного, за вибором студентів, поглиблення знань; проблемно-орієнтованого навчання; науково-експериментального навчання при вивченні нового матеріалу; розробці нової системи контролю оцінки знань; застосуванні комп'ютерних, мультимедійних технологій і навчально-методичної продукції нового покоління.

Серед сучасних технологій навчання, своєчасність і корисність яких підтверджена досвідом роботи ВНЗ, слід виділити: особистісно-

¹ Бистрова, Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс] / Ю. В. Бистрова // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – № 1. – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf> (дата звернення: 08.09.2015). – Заголовок з екрана.

² Докучаєва, В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем [Текст] : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / В. В. Докучаєва. – Луганськ, 2007. – С. 21; Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи [Текст] : монографія / П. Ю. Саух [та ін.] ; ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 209, 216.; Лисенко, М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / М. В. Лисенко. – К., 2013. – С. 8.

орієнтовані, інтеграційні, колективної дії, інформаційні, дистанційні, творчо-креативні, модульно-розвивальні тощо. Вони мають стати основою для ефективної дидактико-методичної, психологічної, комунікативної взаємодії студента і викладача та прояву компетентнісних навичок. У цих технологіях особистість, тобто здобувач вищої освіти, – головний суб'єкт, а не засіб досягнення поставленої мети¹.

Нині в освітній практиці відомі педагогічні технології, які найбільш часто використовуються. Спробуємо класифікувати їх наступним чином:

– структурно-логічні технології: поетапна організація системи навчання, що сприяє логічній послідовності постановки і вирішення дидактичних завдань на основі відбору їх змісту, форм, методів і засобів навчання на кожному етапі процесу з урахуванням поетапної діагностики результатів;

– інтеграційні технології: дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів (у т. ч. електронних);

– професійно-ділові ігрові технології: дидактичні системи використання різноманітних «ігор», під час проведення яких формуються уміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору (ділові та рольові ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми тощо);

– тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань за допомогою комп'ютера (психологічні тренінги інтелектуального розвитку, спілкування, вирішення управлінських завдань);

– інформаційно-комп'ютерні технології, що реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на основі діалогу «людина-машина» за допомогою різноманітних навчальних програм (тренінгових, контролюючих, інформаційних тощо);

¹ Доронина, Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студентов в вузе [Текст] / Н. Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – № 3. – С. 33; Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі [Текст] : монографія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.] ; Переяслав-Хмельницьк. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Переяслав-Хмельницький : Вид-во С. В. Карпук, 2008. – С. 17–22.

– діалогові технології: сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня.

У практиці вищої освіти диверсифікація навчальних технологій дозволяє активно і результативно їх поєднувати через модернізацію традиційного навчання та переорієнтацію його на ефективне, ціле-спрямоване. За такого підходу акцентується на особистісному розвитку майбутніх фахівців, здатності оволодівати новим досвідом творчого і критичного мислення, рольового та імітаційного моделювання пошуку вирішення навчальних завдань та ін.¹ У цьому контексті інноваційну навчальну технологію, на нашу думку, слід розглядати як загальнодидактичний процес, що полягає у використанні сукупності методів і прийомів спільної діяльності суб'єктів освітнього процесу, спрямованої на досягнення мети навчання, розвиток особистості та креативно-фахового здобуття знань і компетенцій відповідно до завдань підготовки професіоналів нового часу. Отже, інноваційні методи навчання, що використовуються в системі сучасного освітнього процесу, включають інтерактивні засоби, форми і методи освітньої діяльності в інтерактивному інформаційному середовищі ВНЗ.

Згідно із науковими положеннями загальноприйняті методи викладання можна класифікувати за такими ознаками: види навчальних робіт студентів (усні, письмові; аудиторні, самостійні, позааудиторні); загальні (колективні, групові, індивідуальні та ін.); джерело одержання знань і формування навичок і вмінь (лекція, аналіз документа, робота із законодавчою базою, використання наочних засобів, інтернет-ресурсів тощо); ступінь самостійності та характер участі студентів у освітньому процесі (активні, інтерактивні, пасивні); рівень усталеності та новизни (традиційні, класичні, інноваційні, нові, новаторські), авторство (оригінальні, авторські, загальні, дидактичні) та ін. Проте, досліджуючи наукові дидактично-педагогічні доробки, можемо сказати, що в сучасній методиці викладання у вищій школі найбільш прийнятною

¹ Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи [Текст] : монографія / П. Ю. Саух [та ін.] ; ред. П. Ю. Саух. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 328; Лисенко, М. В. Інноваційна парадигма вищої освіти України за умов переходу до інформаційного суспільства [Текст] : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.10 / М. В. Лисенко. – К., 2013. – С. 11.

виявилася класифікація, побудована на дієвому підході до навчання. Згідно з нею існують методи: а) які забезпечують опанування навчального предмета (словесні, візуальні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові, індуктивні, дедуктивні); б) які стимулюють та мотивують навчально-наукову діяльність (навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані ділові ігри, творчі завдання, пошук і дослідження, експерименти, конкурси, вікторини тощо); в) методи контролю і самоконтролю в навчальній діяльності (опитування, залік, іспит, контрольна робота, тестові завдання, питання для самоконтролю, у т. ч. через комп'ютерні освітні системи)¹.

Нині, і це підтверджує практика, що представлена, зокрема, і в роботах науковців, у освітньому середовищі інноваційно-комунікаційних технологій в основу навчання покладені цілісні моделі освітнього процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення. Розглянемо окремі методики викладання з позиції їх новизни, ефективності, дієвості, доцільності застосування в сучасних умовах інформатизації вищої школи. На сьогоднішньому ринку освітніх послуг такими є інноваційні активні та інтерактивні методики навчання. Оскільки суттєво зростає творча компонента освіти, активізується роль усіх учасників навчального процесу, зміцнюється творчо-пошукова самостійність студентів, особливої актуальності набули концепції проблемного та інтерактивного навчання, пов'язаного з використанням комп'ютерних систем. Під час такого навчання студент може комунікувати з викладачем он-лайн, вирішувати творчі, проблемні завдання, моделювати ситуації, включаючи аналітичне і критичне мислення, знання, пошукові здібності. Наприклад,

¹ Абдалова, О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст] / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 12. – С. 52; Василенко, О. В. Организация самостоятельной работы студентов заочной формы навчання вищих навчальних закладів юридичного профілю [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Василенко. – К. : Наук. світ, 2008. – С. 13; Галиця, І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 106; Доронина, Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студентов в вузе [Текст] / Н. Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – № 3. – С. 36.

сучасна методика викладання правничих наук має певний арсенал різноманітних способів, прийомів і засобів як загальнодидактичних (застосовуються у викладанні будь-яких навчальних предметів), так і галузево-дидактичних (віддзеркалюють специфіку конкретної дисципліни або низки споріднених дисциплін)¹.

Як бачимо, йдеться про інноваційну методикау навчання. Отже, слід розібратися з поняттям «інноваційна методика навчання». Воно, на нашу думку, є полікомпонентним, оскільки об'єднує усі ті нові й ефективні способи навчання (здобуття, передачі й продукування знань), які, власне, сприяють інтенсифікації та модернізації навчального процесу, розвивають творчий підхід і особистісний потенціал здобувачів вищої освіти. Серед інтерактивних методів, форм і прийомів, що найчастіше використовуються в навчальній роботі ВНЗ, можна назвати наступні: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; брейнстормінг («мозковий штурм»); діалог Сократа (Сократів діалог); «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (студенти перебувають у ролі законодавця, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта, судді, прокурора, адвоката, слідчого); «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу і діагностики ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проєктів; моделювання; навчальний «полігон»; PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example – Summary); проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та інші. Із інноваційних механізмів активізації педагогічного і наукового процесів усе частіше згадується необхідність відродження ідеї змагальності у всіх сферах життя, зокрема, йдеться про метод «гонка за лідером». Автори цієї методики висвітлюють ретро-

¹ Галиця, І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 105; Сімоненко, В. Інноваційні методики у підготовці суддів [Текст] / В. Сімоненко // Слово нац. школи суддів України. – 2014. – № 1. – С. 109; Фатхутдінова, О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства [Текст] / О. В. Фатхутдінова // Гуманітар. вісн. Запоріз. держ. інж. акад. – 2012. – Вип. 48. – С. 37.

спективу, значення, зміст поняття «змагання», розкривають методологічні аспекти застосування нетрадиційної (штучної) конкуренції, надають слушні пропозиції щодо нарахування балів за основні види освітньої діяльності, пропонують конкретні формули для розрахунку загальної кількості балів, акцентують увагу на розробці так званого безмашинного програмного методу контролю знань студентів, застосування якого дозволить перевіряти знання необмеженої кількості студентів з окремих питань навчальної дисципліни за короткий проміжок часу¹.

На наше переконання, ще одним креативним засобом всебічного розвитку творчої активності тих, хто навчається, є інтелектуально-конкурентні ігри. Зокрема, проведення «Науково-технічного суду над ідеєю» включає імітаційні навчальні заняття, які допомагають розкрити суть методики викладання права, при цьому на ньому розглядаються питання формування правового мислення². Інші ігрові технології, наприклад, розроблення кейсів із проблем правознавства, дають можливість здобувачам вищої освіти виконувати різні ролі та представляти інтереси всіх сторін, зокрема, у цивільно-правових відносинах, які часто конфліктують між собою. У розглянутих прикладах активних методів навчання провідну роль відведено інформаційним технологіям, а доміную – педагогам-фасалітаторам (комунікаційним посередникам), які покликані ефективно сприяти становленню кваліфікаційних характеристик особистості як спеціаліста певної галузі, здатного до інноваційних дій³.

¹ Галиця, І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 106; Доронина, Н. Н. Организация учебного процесса в вузе с использованием активных методов обучения: методы обучения студ. в вузе [Текст] / Н. Н. Доронина // Социология образования. – 2011. – № 3. – С. 37; Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі [Текст] : монографія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.] ; Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Переяслав-Хмельницький : Вид-во С. В. Карпук, 2008. – С. 150.

² Сімоненко, В. Інноваційні методики у підготовці суддів [Текст] / В. Сімоненко // Слово нац. школи суддів України. – 2014. – № 1. – С. 109.

³ Галиця І. Інтелектуально-конкурентні ігри як креативний механізм активізації педагогічного, наукового та інноваційного процесів [Текст] / І. Галиця, О. Галиця // Вища шк. – 2011. – № 1. – С. 106.

Із впровадженням дистанційного навчання багато вузів вже сьогодні застосовує технологію он-лайн семінару під назвою «вебінар», на якому демонструються порівняльні таблиці, презентації, відеоролики тощо. За допомогою інтернет-технологій вебінар зберіг головну ознаку семінару – інтерактивність, яка забезпечує моделювання функцій доповідача, слухача, що працюватимуть інтерактивно, комунікуючи разом за сценарієм проведення такого семінару¹. Ученими-практиками також розроблена й експериментально перевірена модель організації самостійної роботи студентів-юристів заочної форми навчання, яка передбачає три етапи: орієнтовний (підготовчий), діяльнісний (виконавчий), контрольньо-корекційний (заклучний)². Дана модель має сприяти передусім забезпеченню підвищення рівня індивідуально-психологічної готовності студентів до самостійного навчання, оволодінню майбутніми юристами відповідними кваліфікаціями, набуттю вмінь і навичок правової роботи, розвитку професійно значущих якостей особистості. У процесі організації самостійної роботи студентів-юристів заочної форми навчання визначено та обґрунтовано зміст і значення таких дидактичних принципів, як самостійність, інтенсифікація та активізація, індивідуалізація та диференціація, професійно-практична спрямованість, наступність, залучення до навчального процесу життєвого і практичного досвіду студентів, зворотного зв'язку, розвиваючого і виховного характеру освітнього процесу з метою формування навичок самовиховання і самовдосконалення студентів та застосування андрагогічних підходів до навчання³.

Крім того, розкриваючи активні методи навчання здобувачів вищої освіти, необхідно також приділити увагу питанням соціально-психо-

¹ Абдалова, О. И. Использование технологий электронного обучения в учебном процессе [Текст] / О. И. Абдалова, О. Ю. Исакова // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2014. – № 12. – С. 53; Азимов, Э. Г. Массовые открытые онлайн-курсы в системе современного образования [Текст] / Э. Г. Азимов // Дистанцион. и виртуал. обучение. – 2014. – № 12. – С. 6.

² Василенко, О. В. Організація самостійної роботи студентів заочної форми навчання вищих навчальних закладів юридичного профілю [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О. В. Василенко. – К. : Наук. світ, 2008. – С.11

³ Фатхутдінова, О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства [Текст] / О. В. Фатхутдінова // Гуманітар. вісн. Запоріж. держ. інж. акад. – 2012. – Вип. 48. – С. 37.

логічного тренінгу, в якому основним принципом виступає активна позиція кожного його учасника. Сутність і класифікація тренінга, основні види вправ і процедур, етапи тренінгової роботи та ін. зводяться до «зворотного зв'язку», який полягає у висловленні кожним учасником власної думки по окремих питаннях навчального заняття. Включення в освітній процес активних форм навчання, у тому числі психологічних тренінгів, суттєво впливає на розвиток професійних та особистісних якостей майбутнього спеціаліста. Сучасні системи інтерактивного навчання юридичним дисциплінам доцільно розглядати як комплекси певним чином впорядкованих технологій (у т. ч. і технологій дистанційного навчання), що мають відповідну специфіку та логіку¹. Наприклад, інтерактивна система з викладання права може включати такі блоки, як: компетентнісний підхід до вивчення и викладання права (метод сократівського діалогу); «технологія продуктивної діяльності інтелекту», курс підвищення креативної компетентності; збірник статей і методичних матеріалів «Використання інтерактивних методів у викладанні юридичних наук»; навчальні суди, тобто можливі запитання для рольового та ділового зворотного зв'язку (загальна інформація, підготовка і методичні рекомендації з проведення цивільного процесу, форма оцінки); інтерактивні методи навчання як частина суспільної освіти; малі групи, правила ефективної роботи групи, як організувати ефективну роботу в малих групах; навчання професійним навичкам (інтерактивні методики навчання); зворотний зв'язок, практичні поради; розробка та використання рольових ігор; робота у «юридичних клініках» тощо.

Таким чином, сутність й структура інноваційного освітнього процесу у вищій школі повинні відповідати характеру і швидкості соціальних змін у суспільстві, високим європейським стандартам підготовки конкурентоспроможних фахівців інноваційного типу. Сучасний зміст вищої освіти має орієнтуватися на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного

¹ Фатхутдінова, О. В. Впровадження нових технологій в процесі підготовки спеціалістів правознавства [Текст] / О. В. Фатхутдінова // Гуманітар. вісн. Запоріж. держ. інж. акад. – 2012. – Вип. 48. – С. 38.

навчання з доступом до цифрових ресурсів та інтелект-навчання для майбутнього. У зв'язку з цим невідкладного вирішення потребують такі нагальні питання: 1) внесення змін до Положення про організацію освітнього процесу ВНЗ; 2) передбачення механізмів просування навчання в Інтернеті (електронне, дистанційне навчання); 3) нормативне врегулювання використання електронних навчально-методичних ресурсів в освітньому цифровому просторі університетів; 4) розробка нових програм з основ інтернет-безпеки; 5) впровадження навчальних матеріалів і продуктів нового покоління відповідно до вимог сучасної економіки та соціального запиту ринку праці.

СПИСОК ПРАЦЬ АВТОРІВ

1. Андрющенко К. М. Деякі питання правового регулювання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві / К. М. Андрющенко // Єдність і диференціація трудового права та права соціального забезпечення: матеріали III Всеукраїнської наук.– практ. конф. (м. Харків, 28 листопада 2014 р.); за заг. ред. К. Ю. Мельника / МВС України, Харківський нац. ун–т внутр. справ. – Х.: ХНУВСМ, 2014. – С. 25–27.
2. Андрющенко К. М. Тенденції розвитку загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку / К. М. Андрющенко // Актуальні напрями правового забезпечення інноваційної та інвестиційної політики в Україні: матеріали Всеукраїнської наук. – практ. конф (м. Харків, 14 листопада 2014 р.); ред. кол. С. М. Прилипко, Ю. Є. Атаманова, С. В. Глібко, К. В. Єфремова. – Х.: НДІПЗІР, 2014 – С. 21–23.
3. Андрющенко Е. М. Международно–правовое регулирование общеобязательного государственного социального страхования от несчастного случая на производстве / Е. М. Андрющенко // Закон и жизнь: междунар. научн.– практ. правовой журн. – Кишинев: Изд– во SRL «Cetatea de Sus», 2015. – № 7 (283). – С. 49–53.
4. Андрющенко К. М. Актуальні питання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві в умовах становлення інноваційного суспільства / К. М. Андрющенко // Право та інновації : наук.-практ. журн. / редкол. Ю. Є. Атаманова та ін. – Х.: Право, 2015. – № 1 (9). – С. 113–117.
5. Андрющенко К. М. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві в контексті євроінтеграції / К. М. Андрющенко // Публічне право: наук.-практ. юрид. журн. – 2015. – № 4(20). – С. 229–235.
6. Андрющенко К. М. Окремі питання щодо принципів загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання / К. М. Андрющенко // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун– ту. – Сер. «Право». – Ужгород: Гельветика, 2015. – Вип. 34. – Т. 2. – С. 7–10.

7. Безпека людського розвитку в правовій, соціальній державі : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. ; за заг. ред. Л. С. Шевченко. – Х. : НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», 2013. – 850 с.
8. Быстрова Ю. В. Формирование креативной компетенции в высшей школе: понятие и особенности содержания [Електронний ресурс] / Ю. В. Быстрова // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2014. – Вип. 2. – Режим доступу: <http://apir.org.ua>.
9. Быстрова Ю. В. Креативная компетентность личности в условиях образовательных трансформаций / Ю. В. Быстрова // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка : матеріали міжнар. наук.-практ конф., (3 груд. 2014 р.) – Суми: Мрія, 2014. – Ч. 3. – С. 162–165.
10. Быстрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України [Електронний ресурс] / Ю. В. Быстрова // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – Вип. 1. – С. 27–33. – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>.
11. Быстрова Ю. В. Императив качества: новый уровень обеспечения информационных запросов образования и науки / Ю. В. Быстрова // Proceedings of the 6th International Congress on Social Sciences and Humanities, 2 December 2015/ «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. – Vienna, 2015.
12. Економіка інтелектуальної власності : науково– методичні матеріали для підготовки докторантів, аспірантів і магістрів за напрямом «Інтелектуальна власність» / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. ; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2015. – 120 с.
13. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. / за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2009. – 312 с.
14. Иванов С. М., Прилипко С. М. Сучасні інноваційні підходи в навчальному процесі / С. М. Иванов, С. М. Прилипко // Актуальні питання інноваційного розвитку / за ред. С. М. Прилипко. – Х.: Вид-во «Юрайт», 2012. – № 3 (2012). – С. 42–49.
15. Иванов С. М. Метод розподілу ресурсів когнітивної радіомережі / О. А. Серков, Д. С. Чигрин, С. М. Иванов, // Програма та тези доповідей третьої міжнародної науково-технічної конференції «Інформаційні проблеми теорії акустичних, радіоелектронних і телекомунікаційних систем «ІРБТ– 2014», (21–23 жовтня 2014 року м. Харків). – Х.: НТУ «ХПІ», 2014, – 60 с. – С. 39–40.

16. Іванов С. М., Глинянський С. В. Запровадження найновіших технологій освіти у вищій школі; світовий та вітчизняний досвід // С. М. Іванов, С. В. Глинянський // Право та інновації; наук.– практ. журнал / редкол.; Ю. Є. Атаманова та ін. – Х.; Право, 2014. – № 1–2 (5–6). – с. 102–109.
17. Іванов С. М., Карасюк В. В. Наноіндустрія як умова становлення інноваційного суспільства в Україні / С. М. Іванов, В. В. Карасюк // Право та інновації : наук. – практ. журн.// редкол.: Ю. Є. Атаманова та ін. – Х. : Право, 2015. – Вип. 3 (11) – С. 28–38.
18. Іванов С. М., Прилипка С. М., Глинянський С. В. [Електронний ресурс] / С. М. Іванов, С. М. Прилипка, С. В. Глинянський // Право та інноваційне суспільство : електрон. наук. вид. – 2015. – № 2 (5). – Режим доступу: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/12/Ivanov_Prylypko_Glynianskiy.pdf;
19. Карасюк В. В., Іванов С. Н., Кошева Н. А. Формирование индивидуального образовательного пространства учащегося в условиях дистанционного обучения /В. В. Карасюк, С. Н. Іванов, Н. А. Кошева // Інформаційні технології; наука, техніка, технологія, освіта, здоров'я; Тези доповідей ХХІІ міжнародної науково– практичної конференції, 4.IV (21–23 травня 2014 р., Харків) / за ред. проф. Товажнянського Л. Л. – Харків: НТУ «ХПІ». – С. 36–39;
20. Карасюк, В. В. Знання-орієнтована система представлення правових понять [Текст] / В. В. Карасюк, С. М. Іванов // Інформатика, математика, автоматика: матеріали та програма науково-технічної конференції, (21–26 квітня 2014 р. м. Суми). — Суми: СумДУ, 2014. – С. 38.
21. Карасюк В. В., Іванов С. Н. Исследование информационной модели образовательного пространства студента при изучении гуманитарных дисциплин / В. В. Карасюк, С. Н. Іванов // Вестник Национального технического университета «Харьковский политехнический институт». Сборник научных трудов. Серия: Информатика и моделирование. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2015. – № 32 (1141). – С. 97–103.
22. Клімова Г. П. Освіта і цивілізація: монографія – Х.: Право, 1996. – 127 с.
23. Клімова Г. П. Освіта як соціальний інститут // Проблеми освіти. – 1997. – № 2. – С. 36–47.
24. Клімова Г. П. Образование как феномен цивилизации: дис.: д-ра филос. наук. : 09.00.03 Соціальна філософія та філософія історії. – Х.: УВС. – 1997. – 418 с.
25. Клімова Г. П. Социокультурная детерминация античной модели обучения // Ученые записки ХГИ «НУА». – 1998, Т. 4. – С. 67–78.

26. Климова Г. П. Особенности образования западноевропейского средневековья // Ученые записки ХГИ «НУА». – 1999, Т. 5. – С. 198–206.
27. Климова Г. П. Социокультурная обусловленность содержания образования в эпоху Возрождения // Ученые записки ХГИ «НУА». – 2000, Т. 6. – С. 116–122.
28. Климова Г. П. Содержание образования в условиях индустриальной цивилизации // Ученые записки ХГИ «НУА». – 2001, Т. 7. – С. 93–102.
29. Климова Г. П. Образование и современная цивилизация // Вестник Международного славянского университета. Серия «Социология». – 2001. – Т.4. – С. 25–34.
30. Климова Г. П. Гуманизм эпохи Возрождения и образование // Філософські перипетії. Вісник Харківського Національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2001. – 509. – С. 83–95.
31. Климова Г. П. Характерные черты модели обучения западноевропейского средневековья // Наукові записки Харківського військового університету. Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – 2001, Вип. XII. – С. 71–83.
32. Климова Г. П. Постиндустриальная цивилизация и будущее образования // Філософські перипетії. Вісник Харківського Національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2001. – 510. – С. 97–105.
33. Клімова Г. П. Образование в контексте цивилизационного развития: монография. – Х.: Издатель ФЛ – П Вапнярчук М. Н., 2007. – 248 с.
34. Клімова, Г. П. Закон як цінність правосвідомості і правової культури українських громадян [Текст] // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2009. – №2. – С. 197–203.
35. Клімова, Г. П. Основні шляхи формування правосвідомості і правової культури українських громадян в умовах розбудови правової держави / Г. П. Клімова // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні : монографія / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян та ін. – Х.: Право, 2009. – С. 307–325.
36. Клімова, Г. П. Свобода, рівність, справедливість, закон як цінності правосвідомості і правової культури українського суспільства [Текст] // Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: монографія / Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. – Х.: Право, 2009. – С. 148–170.
37. Клімова, Г. П. Роль засобів масової інформації та інтернету у формуванні правової культури українських громадян [Текст] // Вісник Національ-

- ної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2010. – № 3. – С. 217–225.
38. Клімова, Г. П. Аксиологічний вимір правової культури [Текст] / Г. П. Клімова // Проблеми законності. – 2010. – № 110. – С. 199–208.
 39. Клімова, Г. П. Основні теоретико-методологічні підходи до аналізу поняття «правова культура» [Текст] / Г. П. Клімова // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – 2010. – № 6. – С. 70–77.
 40. Клімова, Г. П. Аксиологічний вимір правової культури [Текст] // Проблеми законності. – 2010. – № 10. – С. 199–209.
 41. Клімова, Г. П. Свобода и справедливость как ценности правовой культуры [Текст] // Проблемы политико-правового развития в XXI в. – М.: ООО «НИПКЦ Восход. – 2011. – № 2. – С. 165–172.
 42. Клімова, Г. П. Правова культура українських громадян як чинник формування правопорядку у суспільстві [Текст] // Практична філософія перед викликами сучасності. – Х.: ХНУВС. – 2011. – С. 182–190.
 43. Клімова, Г. П. Правосвідомість: до теорії питання [Текст] // Актуальні проблеми інноваційного розвитку. – 2012. – № 2. – С. 56–61.
 44. Клімова, Г. П. Структура і функції правової культури [Текст] / Г. П. Клімова // Вісник НЮАУ. – Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2012. – № 11. – С. 26–32.
 45. Клімова, Г. П. Правосвідомість: до теорії питання [Текст] / Г. П. Клімова // Актуальні проблеми інноваційного розвитку. – 2012. – № 2. – С. 56–61.
 46. Клімова, Г. П. Про типологію правової культури [Текст] / Г. П. Клімова // Вісник НЮАУ. – Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2012. – № 12. – С. 36–43.
 47. Клімова, Г. П. Структурно-функціональний підхід до аналізу правосвідомості [Текст] / Г. П. Клімова // Вісник НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого». – Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2012. – № 13. – С. 47–54.
 48. Клімова, Г. П. Структурно-функціональний підхід до аналізу правосвідомості [Текст] // Вісник НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого». – Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2012. – № 13. – С. 47–54.
 49. Клімова Г. П. Концептуальні основи інноваційного розвитку вищої освіти України // Всеукраїнська науково– практична конференція «Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку»

- (15–16 листопада 2012 р. м. Харків) .– Х.: НДІ ПЗІР НАПрН України. – 2012. – С. 45– 48.
50. Клімова Г. П. Суб'єкт інноваційної діяльності у вищій школі у інформаційному суспільстві // Міжнародна науково– практична конференція «Інформаційне суспільство і держава: проблеми взаємодії на сучасному етапі» (24 жовтня 2012 р. м. Харків). – Х.: НДІДБ та МС НАПрН України. – 2012. – С. 78–81.
51. Клімова Г. П. Інноваційний розвиток вищої освіти України: методологічний аспект аналізу // Актуальні проблеми інноваційного розвитку. – 2013. – №3. – С. 50–57.
52. Клімова, Г. П. Правове виховання як найважливіша умова формування громадянського суспільства / Г. П. Клімова // Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку»: монографія / Г. Ю. Васильєв, В. Д. Водник, О. В. Волянська та ін.; за ред проф. М. П. Требина. – Х.: Право. – 2013. – С. 385–396.
53. Клімова Г. П. Вища юридична освіта США як чинник формування правової культури американських громадян // Вісник НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2013. – №3. – С. 68–75.
54. Клімова, Г. П. Правової нігілізм як форма деформації правосвідомості [Текст] // Вісник НУ «ЮАУ імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2013. – №5. – С. 105–112.
55. Клімова, Г. П. Атрибутивний і функціональний аналіз поняття правової культури [Текст] / Г. П. Клімова // Вісник ХУ «НЮУ імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2014. – №4. – С. 100–107.
56. Клімова Г. П. Формування інноваційного клімату у ВНЗ / Г. П. Клімова // Право і інновації. – 2014. – №4. – С. 34–41.
57. Клімова Г. П. Державна інноваційна політика у сфері вищої освіти України// «Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2014. – №2. – С. 206–213.
58. Клімова Г. П. Історія Болонського процесу: аксіологічні орієнтири розвитку європейської вищої освіти // «Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2014. – №3. – С.182–192.
59. Клімова Г. П. Реформування вищої освіти України: інновації Болонського процесу // Концептуальні засади забезпечення інноваційної політики України: монографія / Д. В. Задихайло, Г. П. Клімова, Л. С. Шевченко та ін.; за ред. Д. В. Задихайла. – Х.: Право, 2014. – 464 с.

60. Клімова Г. П. Якість вищої освіти України в контексті Болонського процесу // Право та інновації. – 2014. – № 5. – С. 80–87.
61. Клімова Г. П. Парадигма інноваційного розвитку вищої освіти України // I Міжнародна науково– практична конференція «Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку» (21–22 березня 2014 р. м. Харків). – Х.: НАПрНУ. – 2014. – С. 158–162.
62. Клімова, Г. П. Вплив правової культури на формування правопорядку в суспільстві [Текст] // Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія. – 2015. – № 3. – С. 77–85.
63. Клімова Г. П. Парадагмальні концепти інноваційного розвитку вищої освіти України / Г. П. Клімова // Право і інновації. – 2015. – № 1. – С. 11–18.
64. Клімова Г. П. Формування єдиного простору вищої освіти в контексті Болонського процесу / Г. П. Клімова // Друга міжнародна наукова відео-конференція «Студентська молодь в умовах глобалізації». – Дніпропетровськ: ДНУ імені Олеса Гончара. – 2015 (24 квітня 2015 г.). – С. 61–63.
65. Нікітін С. О., Серков О. А., Ірха М. В., Іванов С. М. Модель адаптивної самоорганізованої мережі базових станцій / С. О. Нікітін, О. А. Серков, М. В. Ірха, С. М. Іванов // Кафедра систем інформації; зб. наук. праць / Під ред. проф. Кравця В. О. та проф. Серкова О. А. – Х.: ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. – 348 с. – С. 244–248.
66. Нематеріальна економіка: управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін.; за ред. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2014. – 404 с.
67. Осадько О. О. Захист честі, гідності та ділової репутації працівника: трудо-правовий аспект / О. О. Осадько // Соціально-економічні права людини та гарантії їх реалізації в сучасних умовах державотворення: Матеріали науково-практичної конференції (м. Харків, 10–11 жовтня 2012 р.). – Харків: Impress, 2012. – С. 133–135.
68. Осадько О. О. До питання визначення поняття трудової честі та гідності працівника як категорії трудового права / О. О. Осадько // Правове регулювання відносин у сфері праці і соціального забезпечення: проблеми і перспективи розвитку: тези доповідей і наук. повідомлень учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 3–4 жовт. 2014 р.) / за ред. В. В. Жернакова. – Х.: Право, 2014. – С. 291–294.
69. Осадько О. О. До питання ділової репутації працівника / О. О. Осадько // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Право». Випуск 27. Т. 2. – 2014. – С. 69–72.

70. Осадько О. О. До питання трудової честі та гідності працівника / О. О. Осадько // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція. №9-1. – 2014. – С. 146–148.
71. Осадько О. О. Теоретико-правові засади та аксіологічний зміст честі працівника в сучасних умовах / О. О. Осадько // Право та інновації: наук.-практ. журнал. / редкол.: Ю. Є. Атаманова та ін. – Х.: Право, 2015. – №1 (9). – С. 118–122.
72. Пасмор Ю. В. Окремі питання структурно– семантичної консолідації законодавства [Електронний ресурс] / Ю. В. Пасмор // Теорія і практика правознавства : електрон. наук. фах. вид. – 2014. – №1. – Режим доступу: http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirknik/1.2014/2.1.pdf.
73. Пасмор Ю. В. Системні характеристики інформаційного забезпечення правової науки [Електронний ресурс] : тези / Ю. В. Пасмор // Актуальні питання інтелектуальної власності та інноваційного розвитку : матеріали II Міжнар. наук.– практ. конф., 21 берез. 2014 р. – Режим доступу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/03/Pasmor.pdf>.
74. Правове регулювання інноваційних відносин в Україні – Правове регулювання інноваційних відносин: колективна монографія / За наук. ред. Ю. Є. Атаманової – Харків : Юрайт, 2013. – 756 с.
75. Прилипко С. М., Андріїв В. В., Москаленко О. В., Ярошенко О. М. Правовідносини із загальнообов'язкового державного соціального страхування: теоретичний аспект: Монографія / Харків : Видавництво «ФІНН», 2011. – 280 с.
76. Прилипко С. Н., Иванов С. Н., Карасюк В. В. Индивидуальные образовательные среды как парадигма развития электронного образования / С. Н. Прилипко, С. Н. Иванов, В. В. Карасюк // Право та інновації : наук. – практ. журн.// редкол.: Ю. Є. Атаманова та ін. – Х. : Право, 2015. – Вип. 4 (12) – С. 99 – 108.
77. Теоретичні засади правового регулювання інвестування інноваційного розвитку в Україні: колективна монографія / кол. авторів, С. М. Прилипко, М. І. Іншин, Р. П. Бойчук, С. В. Глібок та ін. – Харків: Право, 2014. – 476 с.
78. Шаповалова О. В. Концептуальні засади реалізації прав на розвиток і господарське законодавство / О. В. Шаповалова // Підприємництво, господарство і право. – 2008. - №6. – с. 3–6.
79. Шаповалова О. В. Законодавче забезпечення стимулювання інвестицій в інновації // Економіка та право. – 2010. – №3 – С. 136–140.

80. Шаповалова О. В. Правовые основы государственной поддержки бизнеса // Правовые основы государственной поддержки инновационной деятельности : коллективная монография / Г. Л. Знаменский, С. М. Андросов та ін. – Донецк : Юго-Восток, 2011. – С. 37–57.
81. Шаповалова О. В. Правовые условия реализации прав партнёров в Украине // Актуальные проблемы гражданского права. Сборник научных трудов. Выпуск первый. Минск.-Международный университет «МИТСО». -2012.- вип. № 1. – С. 158–167.
82. Шаповалова О. В. Концептуальні засади правового впливу на розвиток венчурного інвестування / О. В. Шаповалова, Т. С. Гудіма. – Економіка та право. – 2013. – № 2 (36). – С. 5–10.
83. Шаповалова О. В. Тлумачення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством / О. В. Шаповалова // Правничий часопис Донецького університету. – 2013. – № 2. – С. 103–105.
84. Шевченко Л. С. Освітня безпека України в умовах глобалізації / Л. С. Шевченко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини. – 2009. – № 4. – С. 291–296.
85. Шевченко Л. С. Соціальні ризики та соціальна безпека праці : монографія / Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2009. – 280 с.
86. Шевченко Л. С. Доступність вищої освіти в системі національних економічних інтересів України / Л. С. Шевченко // Україна: аспекти праці. – 2010. – № 6. – С. 9–15.
87. Шевченко Л. С. Економічні концепції людського розвитку: сутність та еволюція / Л. С. Шевченко // Економіка та регіон. – 2010. – № 25– С1 (спеціальний випуск). – С. 131–137.
88. Шевченко Л. С. Вища професійна освіта в контексті соціального захисту праці / Л. С. Шевченко // «Соціально– економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональні особливості організації праці в умовах системної кризи: [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін– т регіональних досліджень; відп. ред. Є. І. Бойко. – Львів, 2010. – Вип. 4 (84). – 480 с. – С. 30–40.
89. Шевченко Л. С. Вища професійна освіта: політика «розподілу витрат» та її ризики в Україні / Л. С. Шевченко // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. – 2011. – № 2 (5). – С. 5–19.
90. Шевченко Л. С. Модернізація вищої юридичної освіти в Україні: сутність, моделі, умови здійснення [Електрон. ресурс] / Л. С. Шевченко //

- Теорія і практика правознавства. – 2011. – № 1. – С. 1–13. – Режим доступу : <http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/>
91. Шевченко Л. С. Транснаціональна освіта в контексті економічної безпеки України / Л. С. Шевченко // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. – 2011. – № 1(4). – С. 5–18.
 92. Шевченко Л. С. Вища освіта в епоху транспрофесіоналів / Л. С. Шевченко // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. – 2011. – № 3(6). – С. 7–15.
 93. Шевченко Л. С. Соціальна відповідальність вищих навчальних закладів: аспект якості освіти / Л. С. Шевченко // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. – 2011. – № 4(7). – С. 5–15.
 94. Шевченко Л. С. Контрактна політика університету в контексті розвитку освітньої галузі / Л. С. Шевченко // Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. – 2012. – № 4 (11). – С. 64–74.
 95. Шевченко Л. С. Суспільна репутація університету: фактор довіри в освітній сфері / Л. С. Шевченко // Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. – 2013. – № 2. – С. 9–23.
 96. Шевченко Л. С. Типологізація інноваційної діяльності та інновацій в освітній сфері / Л. С. Шевченко // Право та інновації. – 2013. – № 4. – С. 48–56.
 97. Шевченко Л. С. Університет як роботодавець: кадрові стратегії на внутрішньому ринку праці / Л. С. Шевченко // Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. – 2013. – № 4. – С. 6–19.
 98. Шевченко Л. С. Фінансування вищої освіти: диверсифікація джерел [Електрон. ресурс] / Л. С. Шевченко // Теорія і практика правознавства. – 2013. – № 2. – Режим доступу : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbimik/2.2013/31.pdf.
 99. Шевченко Л. С. Стратегічне управління університетом: альтернативи зростання / Л. С. Шевченко // Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. – 2014. – № 3. – С. 20–32.

100. Шевченко Л. С. Стратегічне управління університетом: обґрунтування місії та цілей розвитку / Л. С. Шевченко // Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. – 2014. – № 1. – С. 6–22.
101. Шевченко Л. С. Стратегічне управління університетом: роль прогнозування вищої освіти / Л. С. Шевченко // Вісник НУ «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Економічна теорія та право. – 2014. – № 2. – С. 6–16.
102. Шевченко Л. С. Університети як суб'єкти інтелектуального підприємництва / Л. С. Шевченко // Теорія і практика правознавства : Електронне наукове фахове видання Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – 2014. – Вип. 1 (5). – Режим доступу : http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/1.2014/4.pdf
103. Шевченко Л. С. Форсайт вищої освіти: актуальність для України / Л. С. Шевченко // Україна: аспекти праці. – 2014. – № 3. – С. 21–27.
104. Шевченко Л. С. Сучасний університет: маркетингова філософія діяльності / Л. С. Шевченко // Економічна теорія та право. – 2015. – № 1. – С. 9–21.
105. Шевченко Л. С. Інноваційні моделі соціально– економічного розвитку: Україна на тлі світових процесів / Л. С. Шевченко // Економічна теорія та право. – 2015. – № 2. – С. 9–20.
106. Шевченко Л. С. Фінансова автономія університету: світовий досвід для України // Право та інновації. – 2015. – № 1. – С. 19–26.
107. Шевченко Л. С. Ендавмент – фонди в інвестиційній стратегії зарубіжних університетів / Л. С. Шевченко // Україна: аспекти праці. – 2015. – № 1. – С. 8–16.
108. Aleksandra Mrela, Oleksandr Sokolov, Stanislav Ivanov, Sergiy Prylypko Decision support systems – the help for vocation a 1 guidance of law graduates / Aleksandra Mrela, Oleksandr Sokolov, Stanislav Ivanov, Sergiy Prylypko // *Legea si Viata – Revista stiintifico– practica* Nr/1/2 (265). – Ianuarie, 2014. – 208 p.
109. Shevchenko L. S. Endowment funds and social justice in educational field // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 7. – С. 325–331.